

(NE)PREPRIČANIM V RAZMISLEK

Najprej preliminarno pojasnilo: podpisani že 28 let predavam v tujem jeziku (ne v angleščini, temveč v francoščini, saj 'tuji jezik' ni samoumevno angleški) na katedri za francosko književnost FF UL. Tega ne izjavljam zato, da bi se hvalil, ampak zato, ker se po vseh teh letih zavedam, kaj pomeni predavati v jeziku, ki ni tvoj 'prvi' jezik. Morda sem nepravilen in je francoska književnost pač sama po sebi težja od drugih področij, recimo atomske fizike ali genetike, ali sem pa sam malo neumnejši od predavateljev, ki se jim zdi, da bi bila njihova predavanja v 'tujem jeziku' (beri 'v angleščini') ekvivalentna sedanjim, v slovenščini, in sploh edini sprejemljivi način podajanja znanja našim študentom, ki angleščino sicer obvladajo bolje, kot so jo oziroma jo bodo njihovi profesorji kdajkoli. S kakšno pravico torej jaz, ki predavam v francoščini, oporekam podobno pravico drugim?

Če učiš nekoga tujega jezika, potem je najvišja raven njegovega znanja v tem, da zna v tem jeziku spregovoriti o kulturi, ki temu jeziku pripada oziroma kateri pripada jezik. Seveda je v tem smislu razumljivo, da so predavanja na anglistiki v angleščini. Ampak ... V Veliki Britaniji in ZDA so vsa predavanja v angleščini, marsikje celo francoska književnost ... No, kaj se potem sploh grem, sam sebi v skledo pljujem ... V ANGLEŠČINI! Saj. Angleščina za Angleže in Amerikance ni to, kar je za nas, temveč to, kar je za nas slovenščina. To je preveč očitno, da kdo ne bi opazil. Razen, če noče.

Majhni narodi si ne morejo privoščiti utilitarnega gledanja na lastni jezik in kulturo. Vse vrednote in prednosti, ki naj bi jih imela angleščina kot učni jezik, kakor tudi v vseh drugih primerih, predpostavljajo neko entiteto, nosilca z določeno istovetnostjo, recimo, da je to abstraktni – v konkretnih primerih pa še kako konkretni – 'slovenski narod'. Hinavsko je pretvarjati se, da z eno roko nekaj gradimo za dobrobit naroda, ko pa z drugo taisti narod kot narod ukinjamo. Če nekaj mora biti, še ne pomeni, da je dobro. Zakaj torej angleščina? Ker je nujna ali ker je dobra? Dobra ni, kajti dobro je končni smisel, ne pogoj za nekaj drugega. Je relativno koristna za njene zagovornike oziroma v njihovih očeh. V tem primeru pa gre za zlorabo termina 'dobro'. Koristnost pa je stvar debate, nujnost prav tako.

Nič ni narobe, da za trume tujih študentov, ki trkajo na vrata slovenskih univerz, zasnujemo predavanja v 'tujem jeziku' (beri 'v angleščini'), vendar vzporedno s predavanji v slovenščini, nikakor pa ne kot njihov nadomestek. Kako bo treba spremeniti normative, poslati učitelje na doizobraževanje ipd., s tem naj si beli glavo minister (ali ministrica ali kaj že imamo). Vse to vedoč, da obstaja možnost in da bo prišel dan, ko bo v predavalnici poleg slovenskih še nekaj neangleško govorečih študentov in bi po vsej logiki pričakovali predavanja v njihovem 'neangleškem' jeziku, kar seveda genialnemu slovenskemu profesorju ne bo predstavljalo težav. Vedno z veseljem povem, da so najboljši tuji študentje, ki sem jih imel, v zelo kratkem času presenetljivo dobro obvladali slovenščino, ne glede na to, da so predavanja poslušali v francoščini. Zakaj?

V resnici se bo postavil problem, kdo in kako bo verificiral znanje, akreditiral anglofone učitelje ... Verjetno učitelji ljubljanske ali mariborske anglistike, *for this is as close as we get to perfection*. Seveda je v tujini še mnogo ljudi, ki znajo angleško bolje od 'naših', vendar je za takšno preverjanje treba znati tudi kanec slovensko. Anglisti torej, dragi 'anglofili', boste to sprejeli? Pripravite pa se na to, da je na anglistiki doma drugačna angleščina kot v Bruslju, tista lepa, ki jo občudujem in ki se je ne bom nehal učiti do konca življenja. Shakespearjeva? Oh, psst, saj me ni nihče slišal ... Pred tisto se lahko samo poklonim. Ja, tisto je angleščina, ne pa ta univerzalna latovščina, ki jo nadomešča pri nas in še kje. Kajti ne gre za razvojno stopnjo jezika, pač pa za drug jezik, nekaj simplificiranega in zgolj trenutno uporabnega.

Jezik je kot živo bitje, kakor rastlina, ki raste iz narodnega humusa. Tudi jezik je predmet znanosti, ampak ne ta površinski, sintetični konstrukt, kakršna je utilitarna angleščina, temveč jezik, v katerega smo bili rojeni, ki je rasel z nami in mi z njim, in kateremu smo do-rasli, tako da lahko v njem tudi in celo predavamo. Vsaka druga izbira pomeni rezanje korenin živemu bitju in nesluteno siromašenje najprej sebe in nato še družbe, v kateri živimo. To siromašenje je nepovratno.

Marsikdo se bo na tem mestu vprašal, če 'se je za to boril', namreč za rabo tujega jezika na tako občutljivem področju, kot je šola. In se bo vprašal povsem upravičeno ... Ja, kaj pa demokracija? V tujem jeziku?? Samo sužnji govorijo v tujem jeziku, ker morajo. Nepojmljivo pa je sam riniti v suženjstvo. Le kdo je dal državo tistim Slovencem, ki z njo ne vedo, kaj početi? Saj so pametni, inteligenca slovenskega naroda. Hvala lepa za takšno inteligenco, pameti pa je več vrst in tista temeljna pravi 'slovensko' najprej, nato 'tuje'. Ah, pa me imate, ksenofoba! Moje ksenofobije je največ toliko, kolikor je najmanjšega skupnega imenovalca z vsemi drugimi narodi sveta. Ga ni naroda, ki bi dejal, najprej Slovenci, potem pa mi. Zato pač preostane nam, da poskrbimo za takšne vrednote, kot so slovenski jezik, kultura, književnost ... *To the happy few*.

Kdor misli, da bo slovenski študent, ki ga bomo vzgojili za druge, ostal v Sloveniji, se verjetno moti. Saj ne, da sicer ne bi mogel iz zaplankane domovine, saj je njegova angleščina gotovo boljša od tiste, ki jo bo dobil na fakulteti, kateri koli že, ampak bolj očitne vzgoje za 'Fremd', kot mu jo bo ponujala naša univerza, ne bo dobil nikjer. Dobesedno brca v rit skozi slovenska vrata. Pri takšnem maloumju je nesmiselno spraševati (se), kaj želi sporočiti 'inteligenca' s sintagmami, kot je 'družba znanja'. Le kaj drugega, razen tega, da je edini dopustni temelj družbe 'znanje'? Kaj pa 'zadovoljstvo' (namenoma nisem uporabil besede 'sreča')? Naj se vsakdo vpraša v sebi, če bi bil raje zadovoljen ('srečen'), četudi povprečno izobražen, ali poln znanja, pa nesrečen? Seveda je vprašanje zavajajoče, ampak njegovo nasprotje ne bi bilo nič manj. Biti srečen je absolut, ki bi ga morala vsaka družba postaviti na prvo mesto. In znanje? Francozi imajo neprevedljiv izraz 'pis-aller'. (Mogoče bi se dalo prevesti s 'kislim grozdem'). Kaj je sploh znanje? Vse tisto, kar bi morali predavati v angleščini, pa upam, da ne bomo, predvsem pa 'znati biti zadovoljen', imeti dovolj, tudi če ni veliko. Tega sem se naučil od srednjeveškega avtorja iz 13.

stoletja. Tudi to je zloraba termina, saj ne gre več za 'znanje', ampak za modrost. Načelno si eno in druga ne nasprotujeta, v konkretnih primerih pa se lahko dobesedno izključujeta. Kaj ste, kaj želite postati in kako boste do tega prišli? V razmislek neprepičanim.

Miha Pintarič

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, miha.pintaric@ff.uni-lj.si

SLOVENŠČINA ALI ANGLEŠČINA

Rada imam slovenski jezik, zato z zanimanjem spremljam razprave o spremembah in dopolnitvah zakona o visokem šolstvu (ZVŠ). Ta ponuja možnost izvajanja študijskih programov na slovenski univerzi tudi v angleškem jeziku.

Pred dvajsetimi leti sem študirala na eni večjih ljubljanskih fakultet. Seveda smo vsa predavanja poslušali v slovenščini. Zdaj na isti fakulteti študira moja hči. Presenetilo me je, kako si je zadnja leta angleščina kot drugi študijski jezik počasi utirala pot.

Z bolonjsko reformo študija so na omenjeni fakulteti v četrtem letniku razdelili študente na štiri skupine. V eni od teh skupin, kjer je bila tretjina tujih (Erasmusovih) študentov, so bila predavanja pri enem predmetu v celoti v angleškem jeziku. Slovenski študenti, ki so se odločili, da bodo predavanja pri tem predmetu zaradi tujih študentov poslušali v angleščini, so si »za nagrado« lahko izbrali, v kakšnem vrstnem redu bodo v tem letniku opravljali izpite.

Lansko leto, ko je bila hči v četrtem letniku, so študente spet razporedili v štiri skupine. Hči je, ne da bi si to izbrala, pristala v skupini, kjer so bila predavanja zaradi Erasmusovih študentov skoraj pri vseh predmetih v angleščini. Kolikor vem, je predlog spremembe 8. člena ZVŠ določal, da se študijski programi delno ali v celoti lahko izvajajo v angleščini, če je vanjo vpisano večje število tujih študentov. Mislim, da slaba tretjina tujih študentov v skupini (približno 20 Erasmusovih študentov in 60 slovenskih študentov) še ne pomeni večjega števila študentov.

Na začetku lanskega akademskega leta hčere in večine njenih sošolcev, ki so na zgoraj omenjeni fakulteti poslušali predavanja v angleščini, to ni posebej motilo. Seveda, angleščina je večini domača, saj veliko slovenskih študentov uporablja angleško literaturo. V naslednjih mesecih pa je velikokrat prihajalo do žalostno-smešnih situacij. Rečeno je bilo, da je mednarodna odprtost visokošolskih zavodov v Sloveniji premajhna. Odprtost naj bi bila bistven element za doseganje vrhunske kakovosti študija. In kako je kakovost študija napredovala z uporabo angleščine?